

We wrześniu 2007 r. minęło 10 lat funkcjonowania systemu orzecznictwa pozarentowego w Polsce, powstałego w oparciu o procedury i zasady postępowania orzeczniczego krajów Unii Europejskiej. Istotą systemu było całkowite rozdzielenie systemu orzekania o niezdolności do pracy i ustalanie wynikających z tego faktu uprawnień do świadczeń rentowych od systemu orzekania o niepełnosprawności do celów pozarentowych, tj. rehabilitacji leczniczej, zawodowej, pomocy społecznej, ulg i uprawnień przewidzianych odrębnymi przepisami.

Realizacja założonych celów miała pozwolić na wprowadzenie w życie systemu, warunkującego podjęcie wobec osób uznanych za niepełnosprawne efektywnych i właściwych działań zapobiegających ich marginalizacji.

dowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.) stanowi, że

- wydane na trwale do 1 września 1997 r. orzeczenia komisji do spraw inwalidztwa i zatrudnienia (KIZ) – o I, II, III grupie inwalidzkiej,
- orzeczenia KRUS o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, o niezdolności do samodzielnej egzystencji wydane na trwale do 31.12.1997 r.,
- orzeczenia komisji lekarskich MON lub MSWiA wydane na trwale do 31.12.1997 r.,

Więcej orzeczeń, mniej niejasności

Analiza potrzeb petentów Miejskiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Białymstoku.

Miejski Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Białymstoku (nazwa od 2002 r.) był jednym z siedmiu zespołów pilotażowych testujących w okresie VI-VIII 1997 r. system orzecznictwa pozarentowego. Dla osób pracujących w Zespole ponad 10-letnie funkcjonowanie tego systemu było okresem gromadzenia wiedzy i doświadczeń, które warto zaprezentować czytelnikom.

Pierwotne usytuowanie zespołów do spraw orzekania w wojewódzkich urzędach pracy miało przesądzać o głównym celu orzekania, jakim z założenia miała być rehabilitacja zawodowa, tj. tworzenie możliwości tzw. za-

trudnienia konkurencyjnego na stanowiskach pracy przewidzianych dla osób niepełnosprawnych. Statystyki minionych lat oraz tegoroczne pokazują jednak, że większość spośród składanych wniosków dotyczy również konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, korzystania z systemu środowiskowego, wsparcia w samodzielnej egzystencji, otrzymania zasiłku pielęgnacyjnego, otrzymania karty parkingowej, ulgi telefonicznej czy prawa do zamieszkiwania w odrębnym pokoju.

Konstrukcja aktów prawnych tj. *art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawo-*

zachowują swoją ważność, o ile przed wymienionymi terminami nie utraciły mocy. Z kolei *art. 5* cyt. ustawy stanowi o równoważności orzeczeń wydawanych od 1 września 1997 r. przez lekarzy orzeczników ZUS z orzeczeniami o stopniu niepełnosprawności

- o częściowej niezdolności do pracy - lekki stopień niepełnosprawności
- całkowitej niezdolności do pracy - umiarkowany stopień niepełnosprawności
- o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub niezdolności do samodzielnej egzystencji - znaczny stopień niepełnosprawności.

Pomimo tego, osoby posiadające ważne w/w orzeczenia mogą składać do Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności wnioski o ustalenie stopnia nie-

pełnosprawności i wskazań, dla celów korzystania z ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

W aktualnym stanie prawnym wskazania mogą dotyczyć 10 celów, takich jak:

1. szkolenia
2. odpowiedniego zatrudnienia
3. zatrudnienia w zakładzie aktywizacji zawodowej
4. uczestnictwa w terapii zajęciowej
5. konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
6. korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji – usługi socjalno - opiekuńcze
7. konieczności stałego współdziałania lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby
8. konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w jego leczeniu rehabilitacji i edukacji

tacji i edukacji

9. spełniania przesłanek określonych art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - *Prawo o ruchu drogowym* (Dz. U. Nr 98 z 1997 r. poz. 602 z późn. zm.)

10. prawa do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

Powyższe cele, jak również nie do końca wyważona potrzeba zdublowanego orzecznictwa powodują, że klientami Zespołu jest również większość osób orzeczonych wcześniej lub obecnie przez ZUS. Należy przy tym wyjaśnić, że zarówno dawne orzeczenie o II grupie inwalidzkiej (KIZ), jak i obecne orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, uprawnia, tak jak orzeczenie Zespołu do spraw Orzekania o Umiarkowanym Stopniu Niepełnosprawności, do odpowiedniego zatrudnienia (tzw. warunków pracy chro-

nionej, np. 7-godzinnego dnia pracy oraz 10-dniowego urlopu – po roku pracy). Status osoby niepełnosprawnej orzeczonej do 1997 r. oraz po 1997 r. przez ZUS jak i Zespół do spraw Orzekania daje w każdym przypadku pracodawcy zatrudniającemu co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, prawo do zwolnienia z wpłat na PFRON, w przypadku osiągnięcia wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wysokości 6 proc.

Podobnie prawo do zasiłku pielęgnacyjnego przysługuje osobie z orzeczeniem o I grupie inwalidzkiej (KIZ), całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, jak również osobie ze znacznym stopniem niepełnosprawności. W przypadku młodzieży, której niepełnosprawność powstała w dzieciństwie lub (przed 21 rokiem życia w trakcie nauki), zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także przy orzeczeniu o II grupie inwalidzkiej (KIZ), o całkowitej niezdolności do pracy oraz umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Spośród w/w celów i wskazań, orzeczenie Zespołu o stopniu niepełnosprawności jest bezwzględnie konieczne przy ubieganiu się o uczestnictwo w warsztacie terapii zajęciowej, potrzebie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (np. aparaty słuchowe), czy uzyskania ulgi telefonicznej (50 proc. opłaty za abonament telefoniczny) - przy umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wg przyczyny (03 - L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu) oraz przy znacznym stopniu niepełnosprawności wg przyczyny (04 - O) choroby narządu wzroku. Ponadto, obecnie jedynie orzeczenie Zespołu o stopniu niepełnosprawności wraz ze

wskazaniem w pkt. 9 w brzmieniu „wymaga” uprawnia do ubiegania się o kartę parkingową. Kolejne ze wskazań w treści orzeczenia oznaczone pkt. 10 - prawo do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju w brzmieniu „wymaga” może być podstawą do zmniejszenia opłat czynszowych. Należy przy tym wyjaśnić, że przy ustalaniu prawa do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju bierze się pod uwagę rodzaj niepełnosprawności, w szczególności, czy osoba porusza się na wózku inwalidzkim, jest leżąca,

orzeczenia finansowe wynikające z niepełnosprawności (zasilek pielęgnacyjny), istotną rolę stanowi data powstania stopnia niepełnosprawności jak i początku niepełnosprawności (o ile datę tę można ustalić).

Informacje powyższe na ogół nie znajdują się w starych orzeczeniach o grupie inwalidzkiej (KIZ) oraz obecnych orzeczeniach lekarzy orzeczników ZUS. Brak określenia daty początku powstania całkowitej niezdolności do pracy przy ustalaniu przez ZUS prawa do renty socjalnej, w

wskazuje na to liczba akt. Osoba raz orzeczona może złożyć bowiem ponowny wniosek w związku z: upływem terminu ważności orzeczenia, pogorszeniem stanu zdrowia lub też potrzebą ustalenia określonych wskazań.

Innym powodem masowego zainteresowania uzyskaniem orzeczenia o stopniu niepełnosprawności jest możliwość zakupu aparatu słuchowego bez większego nakładu kosztów. Spośród około 3.300 wniosków przyjętych do realizacji w I półroczu 2008 r. około 1.100 dotyczyło głównie osób starszych ubiegających się o powyższe. Koszty zakupu aparatu są refundowane bezpośrednio firmom zaopatrzenia ortopedycznego przez PFRON i NFZ, na podstawie orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wg (przyczyny 03 – L).

Utrzymywanie się tendencji wzrostowej notowane od kilku lat wiąże się również, jak obserwujemy, z większą świadomością społeczną na temat wagi orzeczenia. W 1998 r. wydano w naszym Zespole, którego właściwość miejscowa obejmowała wówczas całe byłe województwo białostockie około 3000 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, zaś w 2007 r. około 5800, przy czym obecna właściwość miejscowa dotyczy miasta Białegostoku, powiatu białostockiego i monieckiego. Oczywiście, nie wszystkie spośród wydanych orzeczeń stanowiły o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych. Niestety spotykamy w pracy wiele osób, dla których subiektywne poczucie choroby, bezradność życiowa, a nieraz niezwykła staranność i zaradność w korzystaniu z systemu pomocy społecznej, bywa sposobem na życie.

*Alicja Stankiewicz
Bogumiła Lawniczak*

ma znaczne ograniczenia w przyjmowaniu pokarmów i innych czynnościach fizjologicznych.

Orzeczenia Zespołu o stopniu niepełnosprawności są niewątpliwie bardziej czytelne dla pracodawców, poprzez zawartą w treści orzeczenia przyczynę niepełnosprawności, określoną symbolem literowym. Ponadto, orzeczenia zawierają przeciwwskazania do pracy, wskazują wprost możliwość zatrudnienia na tzw. otwartym rynku pracy lub w warunkach pracy chronionej. W przypadku instytucji pomocy społecznej przynajmniej świad-

przypadku osoby np. dwudziesto-kilkuletniej, powoduje konieczność ponownego orzekania się w Zespole, po to tylko, aby z kolei ośrodek pomocy społecznej przynajmniej zasilek pielęgnacyjny dysponował dokumentem określającym początek niepełnosprawności.

Te między innymi uwarunkowania powodują, że obecnie Miejski Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Białymstoku liczy ok. 35 tysięcy akt osób orzeczonych jednorazowo lub wielokrotnie, co oznacza, że w okresie ponad 10 lat wydano znacznie więcej orzeczeń niż